

Krčenje šuma u Albaniji traje toliko dugo da je postalo normalno stanje političke svesti. Umesto povećanja napora za očuvanje i sanaciju preostalog fonda, smanjenje šumskog pokrivača prati preterano, ponekad i potpuno gašenje.

Dugi period tranzicije Albanije sa centralizovane na tržišnu ekonomiju stvorio je mnoge izazove za sektor šumarstva. Jedan od glavnih problema albanske šumarske službe je sprečavanje i smanjenje ilegalne seče, prema izveštaju Ekonomske komisije Ujedinjenih nacija za Evropu (UNECE) za 2020. Uništavanje šuma, nezakonitim krčenjem šuma i požarima, nastavlja se nesmetano, iako se aktuelna vlast sastavljena od Socijalističke partije 2013. godine obavezala da će štetu smanjiti za 30 posto. Preduzeća koja se bave eksploatacijom šuma po zakonu moraju da zamene svako posečeno drvo mladicom, ali pregled na licu mesta pokazuje da to nije slučaj čak ni u zaštićenim područjima. Socijalistička partija je u već pomenutoj 2013. godini u trci za premijerski mandat posebnu pažnju u svom programu posvetila životnoj sredini, a kao prioritet je istakla smanjenje nelegalnog krčenja šuma za 30 odsto:

“Da bi se promenila situacija, vlada će u početku zabraniti izvoz sirovina, ogrevnog drva i drvenog ugljena na određeno vreme, s ciljem smanjenja seče drveća u šumama za 30 posto. Nacionalna strategija održivog upravljanja šumama će biti razvijene i odobrene. Preduzeća koja dobiju dozvole za korišćenje šuma takođe će biti odgovorna za njihovo održavanje, sadeći mladice za svako posečeno drvo. Ponoviće se nacionalni popis šuma, što će omogućiti stvaranje novog katastra šuma ”.

Iako je 2013. obećano da će krčenje šuma biti stavljeno pod kontrolu, izveštaji pokazuju suprotno. Najnoviji podaci agencije Global Forest Vatch, američke službe koja prati šume širom sveta, pokazuju da je od 2012. do 2013. površina šuma koja pokriva našu zemlju pala za više od 0,40 odsto. U 2012. godini, prema njihovoj bazi podataka, procenat površina pokrivenih šumama iznosio je 0,83 odsto, dok je godinu dana kasnije pao na 0,40 odsto. Trend drastičnog pada opstao je do 2015. godine, kada je došlo do preokreta, ali još nije dostigao obuhvat iz 2012. godine.

Nije takvo ekološko rešenje

Stanovnici periferije grada i opštine Libražda, područja najbližeg nacionalnom parku Šebenik Jablanica na granici sa Severnom Makedonijom, trpe posledice izgradnje hidroelektrana na reci na čijoj su trasi izgrađena njihova sela. Trenutno, prema lokalnim institucijama i građanima na području na ulazu u Nacionalni park, 4 hidroelektrane već rade, dok je 5 novih u izgradnji i već su započele kopanje. Hidroelektrane Rapuni 1 i 2 na ulazu u zaštićeno područje utječu na park Šebenik-Jablanice, ali i na park Kuturman koji se nalazi na zapadnoj obali rijeke Shkumbini, čija je jedna pritoka već presušila i nastavlja

uništavati ekosistem. Stručnjaci upozoravaju na štetu, a čuju ih stanovnici koji su odlučni u nameri da zaustave izgradnju novih planiranih elektrana. Kažu da ih hidroelektrane ostavljaju bez osnovnog resursa neophodnog za život – vode.

Hidroenergija bi trebala biti dio rješenja klimatskih problema, ali je umjesto toga postala dio problema. Hidroelektrane se grade bez odgovarajućih studija životne sredine i u zaštićenim područjima. Često su u privatnom vlasništvu skrivenih interesa i dobro povezanih pojedinaca koji od njih ostvaruju veliki profit. Izgradnja hidroelektrana na području Libražda ugrožava ekosistem Nacionalnog parka Šebenik-Jablanice katastrofom. Osim toga, biljke su isušile krak reke Škumbini, a stanovnici obližnjih sela nisu imali izvor čiste vode, kaže Ahmet Mehmeti, izvršni direktor Ekološkog kluba Elbasan.

Šebenik-Jablanice je najveći albanski nacionalni park, kojim upravlja grad Libraž. U Libraždama postoji ukupno 130 ugovora o izgradnji HE. Da se ugovori sprovedu, kako je napisano, dve stvari bi bile sigurne: prvo, očuvalo bi se okruženje, i drugo, stanovnici ne bi hteli da napuste grad. Togež je jedno od sela u kome je izgrađena prva hidroelektrana u Libraždu. Smeštene između 2 HE, Rrapun 1 (pritoka reke Škumbin) i Rrapun 2 (ugrađeni Kuturman, selo), posledice unosa vode stvorile su „pustinju“. Drveće je uvenulo ostavljajući poljoprivrednike bez izgleda za svoje biljke i budućnost. Većina hidroelektrana nalazi se u visokim šumovitim delovima planina, a mnogo drveća se žrtvuje za izgradnju ovih brana, kaže Enki Albrahimi, inženjer zaštite životne sredine u jednoj nevladinoj organizaciji sa sedištem u Libražu, u Centru za zaštitu životne sredine. HE su promenile živote stanovnika, kao i uništile ruralni razvoj. Izgradnja hidroelektrana na području Libražda uništava ekosistem Nacionalnog parka Šebenik-Jablanice. Nadalje, osušili su pritoku reke Škumbin, ostavljajući stanovnike okolnih sela bez ikakvog izvora čiste vode.

Uništeni pejzaži: seča, dugovi i tužbe

Tim od 20 stručnjaka koji rade za Program Ujedinjenih nacija za razvoj (UNDP) primetio je u svojim terenskim istraživanjima alarmantnu situaciju koja ne funkcioniše ni u jednom delu procesa: od planiranja, preko licenciranja, do izgradnje. Iako se veliki broj hidroelektrana nalazi daleko od stambenih područja, oni kumulativno imaju tako veliki uticaj da brzo menjaju pejzaž.

Izgradnja pristupnih puteva uzrokuje degradaciju ekoloških karakteristika na nekoliko nivoa. Direktna uticaja je uklanjanje prirodne vegetacije, nakon čega sledi kopanje po strmim padinama i posledično njihovo klizište, što je bez sumnje direktna posledica izgradnje hidroelektrana. Stručnjaci veruju da se karakteristike pejzaža mogu vremenom smanjiti. Od 71 izgrađene hidroelektrane, 44 su uzrokovale eroziju tla. Nepravilno upravljanje građevinskim otpadom, poput materijala za iskopavanje, takođe je imalo negativne posledice

po pejzaž. Od 43 pregledane elektrane, samo 16,3 posto je pravilno rukovalo iskopavajućim materijalom. U drugim primerima, taloženje materijala je evidentno i često na obalama reka ili u koritima. Stručnjaci su primetili da 65 odsto projekata ima planove za sanaciju terena, ali nijedan od izgrađenih nije završio sanaciju. Mišljenja su o dugoročnom uticaju elektrana podeljena, dok neki ističu da to onemogućava turizam, drugi ukazuju na dugoročne prednosti obnovljive energije.

Radovi na izgradnji hidroelektrane koju isporučuje grupa jezera između Valikardhe i Martanesha, uključujući spomenik prirode Crno jezero, stvorili su niz sukoba i tužbi između privatne kompanije, albanskih vlasti i stanovnika. U decembru 2018. godine, opština Bulkiza tužila je Teodori 2003 tvrdeći da joj duguje 34,5 miliona svih neplaćenih zakupnina i dospelih kamata. Prema tužbi, kompanija, koja ima ugovor o izgradnji elektrane, dobila je koncesiju od vlade za eksploataciju vode obližnjih ledničkih jezera, a morala je da plati zakup opštini za korišćenje šumskog fonda sa kojim je to preduzeće imalo Bulkizova prethodna uprava šumarstva. Opština tvrdi da zakupnina nije plaćena i odbija da sa kompanijom potpiše novi ugovor za ostale delove šume, na koje se kompanija želi proširiti. U izjavi medijima, predstavnici opštine Bulkiza rekli su da "razvoj ovih akata utiče na područje Martaneša i da ima za posledicu negativan društveni uticaj u ovoj pokrajini", dodajući da se drugi ugovor ne može potpisati bez izmirenja obaveza iz prethodnog.

Izgleda da nema moratorijuma

Iako se opština ne bavi krčenjem šuma, već samo neplaćenom zakupninom, nedavni podaci Instituta za javnu statistiku ukazuju da je sličan tretman u celoj zemlji u poslednjih pet godina doveo do nestanka najmanje 410 hektara šume. Prema njihovim rečima, fond šuma i pašnjaka u 2019. godini sastojao se od ukupne površine 1,7 hektara ili 60,5 odsto ukupne površine zemljišta. Međutim, 590 hektara šuma i pašnjaka izgubljeno je od 2015. do 2019. Kao i drugde u svetu, trgovina i poljoprivreda su glavni uzroci gubitka šuma. Ilegalno krčenje šuma i šumski požari, uglavnom namerni, najveći su uzroci krčenja šuma. Iako postoji zabrana seče, malo je uspeha bilo u borbi protiv ilegalne seče.

Iako je kažnjivo po zakonu, namerno izazivanje požara veliki je problem jer se lako oteti kontroli. Šumskim požarima se ne upravlja, putevi se ne održavaju, zbog čega predstavljaju ozbiljnu prijetnju zaštićenim područjima i staništima divljih životinja. Poslednjih godina albanske vlasti pokrenule su različite kampanje za rehabilitaciju šuma i nacionalnih parkova, ali izgleda da je potrebno učiniti mnogo na podizanju svesti i promovisanju šumarskih aktivnosti koje ublažavaju klimatske promene. Uprkos moratorijumu na krčenje šuma iz 2016. godine, Albanija je uspela da izgubi oko 378 hektara šume od njenog uvođenja. Kako se površina pod šumama smanjuje, tako se smanjuju i sredstva izdvojena za njihovo

održavanje. Albanija je 2016. imala 1.052.237 hektara šume, koja se do 2018. smanjila na 1.051.859. hektara. Razlog za ovo smanjenje pripisuje se eksploataciji i požarima. Prema podacima Instituta za javnu statistiku, u šumarstvo je 2014. godine uloženo 2,8 miliona evra, ali je 2016. i 2017. ta cifra bila nula. U 2018. godini za pošumljavanje je izdvojeno samo 220.000 evra.

Moratorijum na šume usvojen je zakonom 2016. godine i ograničio je njihovo iscrpljivanje na period od 10 godina. Smatralo se da je to potrebno zbog velike štete u albanskim šumama zbog preko 25 godina ilegalne seče. Često se sprovodi u saradnji sa službenicima kojima je poverena briga o šumama. Ako su šume pluća zemlje, ako pročišćavaju vazduh i omogućavaju ljudima da dišu, šta mislimo o vladi koja obećava nešto više od deset godina, dok poslednji besplatni resursi – voda i čisti vazduh šuma – nestati pod bagerom privatnog kapitala?

Izvor: Bilten